

2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 23.10.2023).

3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 23.10.2023).

4. Динаміка декларування зростає: за минулий тиждень посадовці подали 5,9 тис. декларацій за 2021 та 2022 роки. *Національне агентство з питань запобігання корупції* : веб-сайт. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/dynamika-deklaruvannya-zrostaye-za-mynulyj-tyzhden-posadovtsi-podalay-5-9-tys-deklaratsij-za-2021-ta-2022-roky/> (дата звернення 23.10.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-343-2-8>

ПРОЦЕДУРИ АНАЛІЗУ ПОЛІТИКИ: МЕТОДИКА ПОРІВНЯННЯ ВАРІАНТІВ (АЛЬТЕРНАТИВ) ПОЛІТИКИ

Рябцев Г. Л.

*доктор наук з державного управління, професор;
професор Києво-Могилянської школи врядування
імені Андрія Мелешевича*

*Національного університету «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна;*

*професор Академічного департаменту соціальних наук
Європейського гуманітарного університету
м. Вільнюс, Литва*

Згідно із законом, «публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави», тобто державна служба, полягає, зокрема, в «аналізі державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях» [1, ч. 1 ст. 1]. Проведення такого аналізу, тобто «вироблення поради про найкращий із-поміж можливих курсів дій влади, орієнтований на клієнта і базований на доказах і цінностях» [2, с. 38], передбачене Регламентом Кабінету Міністрів України [3, § 34]. З огляду на це, важливо пояснити державним службовцям, як саме «допомогти політику вибрати найбільш вигідну дію» [4, с. 6], інакше кажучи –найкращий із варіантів

політики¹ – «взаємовиключних наборів конкретних і зрозумілих дій із вирішення суспільної проблеми, виписаних без абстрактних узагальнень» [5, с. 69].

Хоча необхідність реалізації згаданого вибору нормативно закріплено [6], чіткої методики порівняння варіантів політики не затверджено. Тому, відштовхуючись від кращих світових практик [7–10], автор рекомендує використовувати таку послідовність дій.

1. Порівняльний аналіз варіантів політики здійснюють за сімома критеріями:

– результативність (effectiveness) – міра досягнення проголошеної мети політики; максимальне значення показника відповідає повному вирішенню проблеми за збереження результатів (policy outcomes) після завершення реалізації політики або виділення ресурсів;

– ефективність (efficiency) – співвідношення між результатами політики й затратами на її вироблення (витраченими ресурсами), оцінене в натуральних чи вартісних показниках; максимальне значення відповідає найбільшим результатам, одержаним за найменших затрат;

– рівність² (equity) – пропорційність впливу заходів політики на різних стейкхолдерів (групи інтересів, яких стосується вирішувана проблема, і хто має важелі впливу для її вирішення чи поглиблення [11, с. 25]); максимальне значення відповідає найбільшій кількості стейкхолдерів, які одержать користь від реалізації політики;

– ступінь свободи (freedom) – міра державного втручання в діяльність стейкхолдерів; максимальне значення відповідає найменшому обмеженню їхніх дій (зокрема, наданню переваги договірному регулюванню за мінімального державного примусу);

– соціальна прийнятність (social acceptance) – міра відповідності заходів політики суспільним цінностям (public values); максимальне значення відповідає найвищій підтримці заходів політики з боку громадськості (ступінь якої визначають за результатами соціологічних досліджень);

– адміністративна здійсненність (administrative feasibility) – достатність організаційного ресурсу; максимальне значення відповідає наявності організованого (служба, директорат, управління, відділ), кваліфікованого й заінтересованого персоналу, здатного реалізувати вироблену політику в разі її ухвалення;

– політична здійсненність (political feasibility) – відповідність намірам і діям політичної більшості; максимальне значення відповідає

¹ Іноді варіанти політики називають її «альтернативами».

² Іноді цей критерій називають «справедливістю».

гарантованій підтримці виробленої політики діями політичних сил, що перебувають при владі.

2. Експертним шляхом оцінюють кожний із варіантів політики за всіма наведеними у п. 1 критеріями за бальною шкалою $1...n$, де n – кількість сформульованих варіантів. При цьому дотримуються таких правил: оцінки є цілими числами $1...n$; різні варіанти політики не можуть мати однакових оцінок за одним критерієм; оцінки політичної та адміністративної здійсненності для варіанта «Збереження чинної політики» є максимальними³.

3. Результати аналізу узагальнюють у вигляді таблиці: рядки – критерії, стовпчики – варіанти політики, у клітинках – бальні оцінки варіанта за відповідним критерієм.

4. Складають рейтинг варіантів політики, розташовуючи їх за спаданням сум оцінок у кожному стовпчику.

5. Якщо сума оцінок варіанта з найвищим рейтингом одночасно: є більшою, аніж $2/3$ від максимально можливої суми [12, с. 69]; відрізняється більше, аніж на 1 бал, від суми оцінок наступного за рейтингом варіанта, – розробляють щодо нього пораду про політику – перелік заходів, які необхідно здійснити, щоб реалізувати рекомендований варіант політики [5, с. 77].

6. Якщо хоча б одна з двох умов, наведених у п. 5, не виконується, користуються одним із наведених нижче способів:

– або додатково залучають до здійснення порівняльного аналізу одного чи декількох експертів (фахівців, здатних, спираючись на власні знання, досвід та інтуїцію, сформулювати обґрунтовану й незалежну оцінку об'єкта, процесу, явища та/чи рекомендувати клієнтові найкращий зі сформульованих варіантів політики, вибраний на підставі попередньо визначених критеріїв); виставлені оцінки усереднюють і повторюють дії, передбачені п. 4 і 5;

– або уточнюють експертні оцінки кожного з варіантів, додатково враховуючи: за результативністю – ймовірність і тривалість досягнення мети; ефективністю – співвідношення між результатами й затратами окремо для держави, бізнесу, громадськості; адміністративною здійсненністю – наявність нормативно-правової бази, ймовірність реалізації політики за чинних адміністративних умов; за політичною здійсненністю – відповідність урядовому порядку денному, ймовірність політичної підтримки діями;

³ Окрім кризових і революційних ситуацій, за яких зберегти «статус кво» з політичних міркувань важко, а адміністративна здійсненність буде низькою, оскільки не вистачатиме ресурсів, щоб «тримати ситуацію під контролем».

– або уточнюють експертні оцінки шляхом запровадження вагових коефіцієнтів [13, с. 71], що відображають значущість кожного з семи критеріїв, визначених у п. 1:

$$\sum_{i=1}^7 a_i = 1, \quad a_i \geq 0.$$

При цьому рівень значущості обґрунтовують.

На думку автора, практичне застосування наведеної вище послідовності дій є одним з елементів формування у державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування навичок вироблення суспільної політики, базованої на доказах і цінностях – усталеної практики в державах-членах ЄС [7, с. 23].

Література

1. Про державну службу : Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

2. Riabtsev G. L. Policy analysis: problems of teaching and application. *Scientific and pedagogical internship “Lifelong learning as a factor in improving the professional competence of specialists in public management and administration”* : internship proc., Wroclawek, Jan. 30 – Mar. 12, 2023. Wroclawek : Cuiavian University in Wroclawek, 2023. P. 37–42.

3. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 18 лип. 2007 р. № 950. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text>

4. Geva-May I., Pal L. A. Good Fences Make Good Neighbours: Policy Evaluation and Policy Analysis – Exploring the Differences. *Policy Analysis Methods* / S. S. Nagel (ed.). Nova Science Publishers. 1999. 302 p.

5. Аналіз державної політики : підручн. / [кол. авт.] ; за заг. ред. В. В. Тертички та Г. Л. Рябцева. Київ : К.І.С., 2016. 322 с.

6. Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта : постанова Кабінету Міністрів України від 11 бер. 2004 р. № 308. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2004-%D0%BF#Text>

7. Quality of Public Administration: A Toolbox for Practitioners. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. URL: <https://ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=18587&langId=en>

8. Martin K., Lee K. E. Jr., Hall J. P. Public Policy: Origins, Practice, and Analysis. Dahlonga, Georgia : University of North Georgia Press. 2020. 146 p.

9. Birkland T. An Introduction to the Policy Process: Theories, Concepts, and Models of Public Policy Making. New York, NY : Routledge, 2019. 448 p.

10. Kraft M. E., Furlong S. R. Public Policy: Politics, Analysis, and Alternatives. Thousand Oaks, CA : Sage/CQ Press. 2017. 544 p.

11. Riabtsev G. L. Policy analysis tools: stakeholder analysis techniques. Modern strategies of sustainable development of the state and society in the context of global challenges : Int. scientific conf., Wloclawek, August 2–3, 2023. Riga : Baltija Publishing, 2023. P. 24–28. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-333-0-6>

12. Carkhuff R. R. The Art of Problem-solving: A Guide for Developing Problem-solving Skills for Parents, Teachers, Counselors and Administrators. Amherst, MA : Human Resource Development Press, 1973. 143 p.

13. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування : аналіт. доп. ; за заг. ред. О. М. Суходолі. Київ : НІСД, 2020. 178 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-343-2-9>

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР РЕАЛІЗАЦІЇ НЕТОКРАТИЧНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Стороженко Л. Г.

*кандидат філологічних наук, доцент,
докторант кафедри публічного управління та адміністрування
Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій
м. Київ, Україна*

Активне впровадження досягнень цифрових технологій у сфері публічного управління розглядається сьогодні як необхідний компонент розвитку електронної демократії, а наукові, законодавчі, прикладні новачі свідчать про підвищення уваги держави до розширення сфери застосування інформаційно-комунікаційних технологій у публічному секторі та формування мережевого суспільства загалом. Інтеграція управління у віртуально-інформаційний простір створює сприятливі передумови для формування ефективної електронної демократії, як логічного продовження трансформації суспільно-політичних процесів в умовах інформаційного суспільства, що відповідає нетократичному вектору розвитку публічного управління [1, с. 104].

Під нетократичним публічним управлінням слід розуміти модель управління, засновану на прозорості, відкритості, співпраці та залученні громадськості до процесу прийняття рішень через посередництво